

О. М. Галинська,

Національний університет харчових технологій, м. Київ

УКРАЇНЬСЬКА ТА АНГЛІЙСЬКА ХАРЧОВА ТРАДИЦІЯ У ДЗЕРКАЛІ ФРАЗЕОЛОГІЇ: ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТА ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТИ

Статтю присвячено дослідженню харчового коду культури; розглянуто аспекти мовної і культурної взаємодії; сформульовано основні положення лінгвокультурологічного підходу у фразеології; на матеріалі українських і англійських фразеологізмів зіставлено образну і символічну специфіку харчових компонентів у складі фразеологічних одиниць; визначено основні джерела культурної інформації фразеологізмів харчового коду культури.

Ключові слова: харчова традиція, код культури, харчовий код культури, фразеологічна одиниця.

УКРАИНСКАЯ И АНГЛИЙСКАЯ ПИЩЕВАЯ ТРАДИЦИЯ В ЗЕРКАЛЕ ФРАЗЕОЛОГИИ: ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ И ЭТНОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ

Статья посвящена исследованию пищевого кода культуры, рассматриваются аспекты языкового и культурного взаимодействия; формулируются основные положения лингвокультурологического подхода во фразеологии; на материале украинских и английских фразеологизмов сопоставлена образная и символическая специфика природных компонентов в составе фразеологических единиц определены основные источники культурной информации фразеологизмов пищевого кода культуры.

Ключевые слова: пищевая традиция, код культуры, пищевой код культуры, фразеологическая единица.

UKRAINIAN AND ENGLISH FOOD TRADITION IN PHRASEOLOGY: LINGUISTIC AND CULTURAL AND ETHNOLOGIC ASPECTS

The article focuses on the investigation of food cultural code; aspects of language and cultural interaction are examined; the Ukrainian and English phraseologisms serve as material for the comparative analysis of image's and symbolic peculiarities of food components in the structure of phraseological units. Food is an important and integral part of everyday life. The meal unites material and spiritual, nature and culture. Food tradition of ethnos is formed during centuries. At the language level food tradition forms a number of semantic fields. At the semiotic level it generates one of the culture codes. It is a food (gastronomic) code. It occurs when elements of food tradition, getting secondary meaning, become symbols. This code is conceptual because its elements can correspond with different material embodiment of the meaning objective and verbal.

Key words: food tradition, cultural code, food cultural code, phraseological unit.

Антропологічний підхід до вивчення мови у центр дослідницької уваги висунув проблему взаємозв'язку мови, культури та людини (В. Телія, В. Ужченко та ін.). Мова розглядається як засіб осмислення культурного коду, зашифрованого в різних значеннях як лексичних, так і фразеологічних одиниць. Актуальними залишаються дослідження лінгвокультурологічного (М. Алефіренко, І. Заваринська, О. Левченко, М. Ковшова), етнолінгвістичного (В. Жайворонок, Н. Толстой, С. Толстая) аспектів функціонування мовних одиниць, дослідження реалізації кодів культури в мові (О. Березович, В. Красних, О. Селіванова та ін.).

Сучасна лінгвокультурологія характеризується тенденціями до вивчення культурної семантики мовних знаків, зокрема і фразеологічних, яка формується при взаємодії мови і культури. Лінгвокультурний аспект наукових студій передбачає вивчення наслідків впливу на мовну систему звичаїв, обрядів, вірувань, побуту, загальної культури й менталітету етносу. Це стосується процесів номінацій, формування окремих шарів лексики, пареміології, фразеології. Лексичний матеріал, а саме назви рослин, тварин, природних явищ, обрядів, імена-міфологеми очевидні переважно з погляду своєї етнокультурної знаковості. Такі слова, як наприклад, укр. *калина, тополя, хліб, душа*, англ. *rose, oak, bean, pin, cake*, – не просто слова-знаки, а мовні одиниці, пов'язані з національною культурою. У мові ці одиниці мають етнографічний, етнокультурний, етноісторичний підтекст, тому багато з них є образними і стали етносимволами [5, с. 16].

Дослідження входять у коло проблеми взаємозв'язку мови і культури тоді, коли йдеться про властивість мовних знаків кодувати і зберігати в собі пам'ять про «порядок культури» (за Р. Бартом), про коди культури, передані та накопичені установки культури, які розпізнаються або несвідомо відтворюються лінгвокультурою. Лінгвокультурологічний напрям у фразеології передбачає з'ясування низки питань, пріоритетними серед яких вважаємо виявлення культурно маркованих сигналів у фразеологічних одиницях (ФО) і встановлення їхнього співвідношення з кодами культури.

Мета статті – описати харчовий код культури та його фразеологічну презентацію в українській і англійській мовах, що передбачає розв'язання таких завдань: уточнити поняття «код культури»; здійснити аналіз фразеологізмів української і англійської мов з «харчовими» компонентами, дослідити образну і символічну специфіку в семантиці фразеологізмів.

Національно-культурна специфіка внутрішнього контексту фразеологізмів можлива за наявності в їхньому складі різних кодів: гастрономічних, соматичних, артефактних, зоонімних тощо, а також завдяки розумінню тієї лінгвокультурної інформації, яка закладена в мотивуванні фразеологізму, тобто його образності, семантиці.

У дослідженнях В. Красних, В. Телії, О. Березович код культури виступає як знакова реалізація архетипів свідомості. Так, В. Красних код культури прирівнює до «сітки», яку культура «накидає» на навколишню дійсність, членує, категоризує, структурує й оцінює її [9, с. 5]. Коди культури співвідносяться з давніми архетиповими уявленнями людини і, власне, вони ці уявлення «кодують». Як вважає дослідниця, коди культури за своєю природою є універсальними, бо властиві людині як homo sapiens. Проте їх прояви та питома вага кожного в певній культурі, а також метафори, в яких вони реалізуються, національно детерміновані й обумовлені конкретно культурою [там само, с. 5]. Код культури Ф. Бацевич визначає як сукупність знаків (символів), смислів, комбінацій, які присутні в будь-якому предметі культури певної лінгвокультурної спільноти [СТМК].

Коди утворюються і виконують свої функції в культурі, яку можна розглядати як семіотичну систему, де синтезуються знаки і смисли. Знаки (знакові тіла) для втілення своїх смислів вона запозичує з рослинного і тваринного світу, артефактів, з внутрішнього й зовнішнього світу людини. Таким чином, код культури можна розглядати як знаряддя для вираження смислів, що мають різні формальні «обличчя» [3, с. 341]. Різними способами кодований ціннісний смисл утворює систему кодів культури і в цілому картину світу, яка розкриває світогляд того чи іншого соціуму.

Приймаючи за базове положення про те, що код культури – це система знаків матеріального і духовного світу, що стали носіями культурних смислів [4, с. 9], то впливає, що код передбачає вторинне використання знаків, які вже мають закріплене за собою первинне значення. Природа первинних знаків відрізняється: це можуть бути природні об'єкти (тваринний, рослинний коди), речі (артефактний код) та інші прояви дійсності.

Кожний етнос формується в певних природних умовах і поступово пристосовується до них. Харчові традиції (приготування страв, харчові переваги, табу) нації формується залежно від природно-географічних та історичних умов. У процесі етногенезу в представників етносу виробляється орієнтація на певну їжу, на продукти, до яких нація «звикає». Їжа – один із найважливіших і найдавніших елементів матеріальної культури, це необхідна умова існування людини. Соціум впродовж життя формує в людини харчові переваги, і дуже часто вони є яскравим етнічним маркером. Маркуючи представників «свого» і «чужого» світів, харчова традиція стає могутнім засобом консолідації етносу [12]. Кулінарні традиції, що формувалися впродовж тривалого часу, надають цікавий і багатий матеріал для аналізу міфологічних, релігійних уявлень етносу, побуту, духовного, соціального, історичного досвіду народу [7, с. 11].

Українська харчова традиція формувалася віками, і в цьому процесі задіяна вся денотативна сфера, пов'язана з їжею. Будь-яка харчова традиція – складна семіотична система, що включає в себе декілька рівнів. Експлікація культурно-національної значущості семіотичного утворення досягається на основі як без свідомого, так і свідомого співвідношення цього «живого значення» з кодами культури [11].

У фразеології фіксуємо образно закріплені словесні характеристики деяких особливостей харчування українців та англійців. З-поміж проаналізованих ФО виділяємо такі **джерела культурної інформації**:

1. Біблія: укр. *сіль землі* «найкращі, найвидатніші представники народу; добірна частина певного товариства, суспільства», *манна небесна* «те, що легко дістається; щось бажане, приємне», *медові та молочні ріки* «повний достаток, благополуччя, добробут»; *медом і акридами харчуватися* «коли говорять про дуже бідну, вкрай обмежену їжу» [СФУМ, с. 650; 367; 600]; англ. *to eat the bread of luxury* «жити на широку ногу», *the land flowing with milk and honey*; *salt of the earth* [АУФС, с. 585; DIO, с. 258];

2. традиції та обряди: укр. *обмінати хліб [святий]* «дати або дістати згоду на шлюб; домовитися про одруження»; *повертати хліб* «відмовляти тому, хто сватається» [СФУМ, с. 454; 524]; англ. *to take the cake* «заслужити повагу, мати заслуги» [DIO, с. 64], *to eat bread and salt* «урочисто поклястися, дати урочисту клятву» [АУФС, с. 299];

3. суспільно-історичне життя: укр. *проханий хліб* «милостиня»; *і хліб і до хліба* «необхідні засоби для існування; достаток» [СФУМ, с. 745; 745]; англ. *apple-pie bed* «зв'язані простирадло і підковдра, які не дають можливості випрямитися на всю довжину» (*поширений в англійських шкільних інтернатах жарт; загнуті кінці простирадла нагадують занутрі краї яблучного пирога*); *to save one's bacon* «ледве втекти від небезпеки чи труднощів»; *to take the gilt off the gingerbread* «показати щось без прикрас, у натуральному вигляді»; *Sally Linn cake* «здобна булочка» (*за ім'ям жінки-кондитера кінця XVIII ст.*) [АУФС, с. 34; DIO, с. 14; DIO, с. 135; АУФС, с. 827];

4. література та фольклор: укр. *молочні ріки і киселеві (масляні) береги* «заможне, повне достатку, безтурботне життя» [СФУМ, с. 600]; англ. *jam tomorrow* «обіцянка, що все буде добре, яка рідко справджується»; *a pound of flesh* «повна обов'язкова сплата, яку людина вимагає від іншої людини» [DIO, с. 172; 239].

За часів язичництва їжа символізувала внутрішній зв'язок з усіма тими магичними властивостями, що були притаманні рослинам і тваринам, які споживали. Давні люди вірили, що спожиті рослини і тварини – це жертви богам. Різні харчові табу накладалися тому, що та чи інша їжа вважалася священною для певного божества і споживати її заборонялося під страхом хвороби або навіть смерті. Дозволялася така їжа лише під час оргії, яку влаштовували на честь божества. Вчений М. Маковський, який зробив спробу розглянути деякі слова сучасної англійської мови (особливо ті, які не мають етимології або етимологія яких видається суперечливою) крізь призму людської культури, дійшов цікавих висновків. Враховуючи думку В.Топорова, він зазначає, що очевидно, можна говорити про ритуальне походження мови. Адже саме ритуал був тим локусом, де відбувалося становлення мови як знакової системи, в якій передбачається зв'язок означуваного з позначуваним, вираженому в звуках [10, с. 9].

Так, здавна хліб та інші вироби із зерна здавна приносилися в жертву Божеству, що підтверджується порівнянням англ. *bread* та і.-е. **bhlad* «жертвоприносини». Весільний хліб уособлював могильний пагорб: наречена, виходячи заміж (англ. *bride* співвідноситься з англ. *bride* «весільний хліб»), повинна була спочатку «поховати» своє дівочтво і лише після цього набувала статусу дружини, жінки, майбутньої матері [10, с. 80].

У давнину існувало містичне дійство, під час якого на вівтар клали хлібне зерно, що приносилося в жертву богам. Потім зерно споглядалося у повній тиші присутніми, це символізувало вічність зміни життя і смерті, вічність зміни пори року, вічність «смерті» зерна та його воскресіння в землі [10, с. 97]. Довкола хлібного зерна влаштовувались «хлібні танці» (*corn-dances*), щоб викликати дощ і щоб були родючими землі. Усе це звичайно свідчить про важливість хлібного зерна та взагалі хліба для давніх людей.

В українських обрядах і побуті хліб часто поєднують із сіллю. Хліб-сіль клали на голову нареченої на весіллі, зустрічали молодих після повернення з церкви після шлюбу, давали в дорогу мандрівнику. Хліб символізував багатство, благополуччя, повноту долі, а сіль захищала від ворожих сил. Крім того, хліб був ще й оберегом: його клали в колиску до новонародженого, з наближенням зливи його виносили на вулицю, щоб захистити посіви. Хліб разом з медом і сиром входив до складу давньоруських жертвувань породіллям [СМЭС, с. 476–477]. У кожній українській родині хліб колись був найпершим годувальником, і для українців-хліборобів він був святиною, символом добробуту, гостинності, хлібосоцтва, багатства. Достаток або скрута обов'язково пов'язувалися із хлібом: *[і] хліб і до хліба* «необхідні засоби для існування; достаток»; *їсти хліб* «мати все необхідне для життя»; *їсти сухий хліб* «жити у нестатках, бідності»; *жити (собі) та (і) хліб жувати* «вести нормальний, матеріально забезпечений спосіб життя»; *перебиватися з хліба (з юшки) на воду (на сіль, на квас)* «бідувати, терпіти нестатки» [СФУМ, с. 745; 282; 489]. І хоча найдавнішим видом хліба в Україні були прісні коржі, проте улюбленим повсякденним святковим та обрядовим хлібом був учинений хліб. Особливості виготовлення різних хлібних виробів пов'язані із тістом, і про це свідчать спостереження, зафіксовані у фразеологізмах: *з одного тіста* «однаковий з ким-, чим-небудь; схожий з кимось–чимось»; *з іншого тіста* «не схожий до інших»; *з м'якого тіста* «безвольний, непослідовний у своїх діях, поглядах»; *не з такого тіста* «особливий, інший»; *надувся, як тісто на опарі* – про пихату людину [СФУМ, с. 713; ССНП, с. 151]. З тіста виготовляли вареники та галушки, які вважаються символами традиційної української кухні. Це знайшло своє вираження у фразеології: *як вареник у маслі (у сметані)* – «жити дуже добре, замож-но»; *губи як вареники* – про людину з великими губами; *круглий як галушка* – про невеличкого на зріст товстуна; *лежить як галушка* – про бездіяльну, заможну людину; *живе як галушка в маслі* – «добре, заможно живе, благоденствує»; *всипати на галушки* кому «дуже виляяти, суворо покритикувати» [ССНП, с. 20; 43; 35; СФУМ, с. 131].

У сучасному житті відчувається важливість хліба для українців і дотепер. Шановану людину, поважного гостя зустрічають з хлібом. Оскільки хліб символізує родинне щастя, достаток, він і дотепер відіграє велику роль на весіллі. Те саме можна стверджувати про весільний коровай як символ народження нової родини. Коровай прикрашають рослинами з національною символікою (каліною, барвінком), фігурками птахів, орнаментом.

Хлібні вироби, залежно від достатку в родині та регіону, виготовляли з пшеничного, житнього, кукурудзяного, ячмінного борошна. Тому існують фразеологічні одиниці, які свідчать про особливості випікання деяких виробів: *ламатися, як гречаний бублик* «неспішно реагувати на чиесь прохання, чиось пропозицію; зволікати»; жарт. *хоч бублик чіпляй* «кирпатий, задертий догори (про ніс)»; *викручується як здобний бублик* «надмірно хизується»; *виламується як ячний бублик, ламається як житній бублик* «неширо відмовляється»; *крутиться як ячний коржик у помийниці* «тиняється без діла»; *виламується як житній (здобний, ячний) пряник* «дуже задається, чваниться» [СФУМ, с. 328; 765; ССНП, с. 19; 19; 122]. З житнього тіста випікали пироги і пампушки, які їли з борщем. Так з'явилися такі фразеологізми й порівняння: *мазати пирогом (пирогоми) зверху* кого «балувати кого-небудь»; *на пироги* «у гості»; *плаває як пиріг у маслі* «благоденствує, заможно живе»; *як мазаний пиріг* «підлабузник»; *попівся як дід пампушкою* «ззнав невдачі» [СФУМ, с. 363; 502; ССП, с. 115; 115].

У фразеології англійської мови зафіксовано набагато менше фразеологізмів, пов'язаних із хлібом. Напр., *to have one's bread buttered for life* «жити в достатку; бути матеріально забезпеченим на все життя»; *to eat the bread of luxury* «жити на широкую ногу»; *to eat bread and salt* «урочисто поклестися, дати урочисту клятву» [АУФС, с. 472; 300–301; 299]. Можна припустити, що для англійців очевидно хліб не має такої виразної символіки, як для українців. Натомість у фразеології англійської мови відображені одиниці, пов'язані з випічкою (*cake, pie, biscuit*) та здібністю господині до цієї справи: *to take the cake* «заслужити повагу, мати найбільший успіх» [DIO, с. 64]; *to have one's cake baked* «мати засоби до існування (у 1-му знач.); бути заможним» [АУФС, с. 472], (*as*) *good as a pie* *амер.* «1) дуже хороший, симпатичний; 2) вихований» [АУСКФ, с. 87]; (*as*) *flat as a pancake* «1) абсолютно плоский, рівний (поверхня, ландшафт, жіночі груди і т. п.); 2) безглуздий, безрадісний» [АУСКФ, с. 84–85]; (*as*) *dry as biscuit* 1) «дуже сухий (тіло, шкіра, горло людини); 2) запальний» [АУСКФ, с. 87; 84–85; 17]. Як бачимо, представлені порівняння стосуються зовнішності людини та деяких інших її особливостей. На прикладі ФО *to take the cake* можна прослідкувати, що лежить в основі образу лексеми *cake*. Вважають, що цей вираз походить з так званої «пирогової ходи» – *cakewalk* – розваги, видуманої чорношкірими рабами південноамериканських штатів у 19 ст. Пари, які брали в ній участь, мали пройти кімнатою, тримаючись за руки. І та пара, що рухалась найграйливіше, отримувала за винагороду пиріг, до того ж усе це супроводжувалося захопленими вигуками: «*That takes the cake!*» [DIO, с. 64]. Проте, вислів і традиція нагородження тортом насправді набагато давніші. Ще в 5 ст. до н. е. грецький поет-комедіограф Аристофан писав у «Вершниках»: *If you surpass him in impudence, we take the cake* [там само, с. 64]. Пиріг, – солодоші у вигляді підсмажених хлібних злаків, підсолоджених медом, був нагородою найпильнішому під час нічної варти або тому, хто залишився найбільш проворним на п'яній вечірці. Вираз став ідіоматичним у греків, і пізніше використовувався під час будь-якої події, де відбувалися нагородження. *To take the biscuit* – варіант ФО, що ймовірно з'явився завдяки ірландському журналістові і драматургу Дж. Б. Шоу. Принаймні цей вислів вживається частіше, ніж той, від якого він походить, і часто використовується для висловлення обурення чи недовіри в різних ситуаціях. А Шотландію взагалі називають «країною вівських коржиків» – *the land of Cakes* [АУФС, с. 586]. З-поміж англійських культурних символів харчового коду культури виділяємо *Yorkshire pudding* «пиріг із збитого тіста, запеченого під куском м'яса» [АУФС, с. 1032].

Крім хліборобства, українці займалися скотарством. Так, образ корови асоціюється з благополуччям і достатком. У фразеології й фольклорі представлені одиниці, пов'язані з молоком. Наприклад: *тільки (хіба, лиш) пташиного молока нема (не вистачає, бракує)* «хто-небудь має абсолютно все (про повний достаток, зможане життя» [СФУМ, с. 432]; *молочні ріки і киселеві (масляні) береги* «зможане, повне достатку, безтурботне життя» [СФУМ, с. 600]. Нар.-поет. вислів *медові та молочні ріки* (пор. англ. *the land flowing with milk and honey*) «повний достаток, благополуччя, добробут» [СФУМ, 600] – інтернаціональний. Про «край, що тече молоком і медом» (див. Біблія: Кн. Вихід, 3: 8–9; Лев 20: 24) неодноразово згадано в Старому Заповіті. Йдеться про слова Господа подарувати казкову та шедру землю ізраїльському народу. Вираз часто зустрічається в українських і російських народних казках («Гуси-лебеді», «Морський цар і Василиса Премудра»), де цей фольклорний образ часто слугує символом достатку, ситого та життя. Очевидно, завдяки давньому корінню і універсальному характеру цього образу вислів вважають інтернаціональним, і як зазначає автор словника, його зв'язок з біблійними джерелами досить імовірна [ЭСБФ, с. 370–371]. З іншого боку, конкретно-мовне оформлення образу у східних слов'ян уможливило його тлумачення про його національне втілення і суто фольклорну природу. Зазначимо, що англійський відповідник *the land flowing with milk and honey* у словнику позначено ремаркою *бібл.* [АУФС, с. 585].

Косметичні рецепти давнини та народні бачення краси знайшли своє відображення у ФО *як скупаний у молоці* – «гарний зовні, виплеканий» [СФУМ, с. 661]. Представлені в фразеології також одиниці, пов'язані з іншими продуктами, отриманими від корови: масло, сметана, вершки, сир: *як вареник у маслі (сметані)* – «живе дуже добре, безтурботно, можливо»; *доля маслом губи змастить* – «пощастило в житті кому-небудь»; *як муха в сметані* зі сл. *дибати, їти*, ірон. «повільно, незграбно»; *збирати вершки [на молоці]* «брати собі все найкраще, першим користуватися чимись здобутками»; *купатися як сир у маслі* – «жити у достатках, у розкошах» [СФУМ, с. 51; 412; 257; 319]. На позначення нерозумної людини вживається порівняння *дурний як масла грудка*, тобто «дуже (дурний)» [ССНП, с. 89]. Деякі ФО, до складу яких входять лексеми *молоко* і *сметана*, побудовані на специфічних властивостях цих продуктів, наприклад, жарт. *вмочити в молоко* «стати сивим (про голову, вуса, бороду); посивіти» [СФУМ, с. 119]; *білий як сметана* – 1) про людину із світлим волоссям; 2) про не засмаглу людину; 3) про сиву людину; *як муха в сметані* – «хтось неповороткий, незграбний» [ССНП, с. 39]. У давній міфопоетичній традиції молоко вважалося напоєм життя, отриманим божеством з морської піни. Молоко – символ вселенського порядку й гармонії [10, с. 199]. Також вважалося, що молоко символізує божественний розум, Божество, уособлює божественну вічність. Поняття божественної мудрості безпосередньо співвідноситься з поняттям продовження роду – чудом божественного творіння. Молоко і продукти з нього були не лише предметом жертвоприношення, але часто застосовувалося під час сакрального узливання. Крім того, молоко вважалося символом відродження, добра, піклування, достатку і плодючості. Характерний для спільноєвропейської міфологічної традиції образ молочного достатку відображений у численних метафорах ведійської поезії.

У слов'ян молоко разом із хлібом виступало одним із головних видів їжі та об'єктом міфологічних вірувань, магичних ритуалів і захисту. Материнське молоко як «генетичний» продукт наділений сакральним значенням [СМЭС, с. 301], означає родинні кровні зв'язки і виступає символом материнства. Сказане підтверджується фразеологізмами: *з молоком матері* (з дієсл.) «від народження, з перших днів життя» [СФУМ, с. 403]; *всмоктувати (всисати) / всмоктати (ввісати) з молоком матері* «засвоювати щось з дитинства» [СФУМ, с. 132]. ФО *[ще] [материне] молоко на губах не обсохло* свідчить про неповнолітність, недосвідченість, *молоко та кров* – про здоров'я людини [СФУМ, с. 403; 315].

У фразеології англійської мови теж фіксуємо вирази, пов'язані з молоком і продуктами з нього. Так, вродливу жінку або чоловіка англійці порівнюють з молоком і трояндою – *like milk and roses*, з молоком і вершками порівнюють білосніж-

ність шкіри – (as) *white as milk / cream* [АУФС, с. 673; 1006]. Для характеристики повної і здорової людини у позитивному сенсі вживають порівняння (as) *fat as butter / cream*, блідого обличчя або шкіри людини – (as) *pale as cream* [АУФС, с. 323]. Про того, хто діє всупереч власним інтересам та облищає заняття, що дає засоби до існування, кажуть: *He/she quarrels with his/her bread and butter* [АУФС, с. 803]. Про недоцільність жалкувати за чимось свідчить прислів'я *It is no use crying over spilt milk* (пор. укр.: *Після бійки кулаками не махають* або *Сльозами горя не здолаєш*).

У результаті аналізу виявлено спільні джерела культурної інформації в межах харчового коду культури (біблійні, обрядово-традиційні, суспільно-історичні, літературні, фольклорні) як із спільною символікою (хліб/bread, молоко/milk, пиріг/cake), так і відмінною (укр. *вареник, бублик, галушка*, англ. *pancake, bacon, jam*).

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в зіставленні інших кодів культури, основних моделей зчеплень кодів, їхньої взаємодії, та в дослідженні їхньої специфіки в українській і англійській фразеології.

Література:

1. Алефиренко Н. Ф. Лингвокультурология: ценностно-смысловое пространство языка / Н. Ф. Алефиренко. – М.: Флинта: Наука, 2010. – 288 с.
2. Бацевич Ф. Духовна синергетика рідної мови: Лінгвофілософські нариси [монографія] / Флорій Бацевич. – К.: ВЦ «Академія», 2009. – 192 с.
3. Березович Е. Л. Язык и традиционная культура: Этнолингвистические исследования / Елена Львовна Березович. – М.: «Индрик», 2007. – 600 с. (Традиционная духовная культура славян. Современные исследования).
4. Гудков Д. Б. Телесный код культуры: материалы к словарю / Д. Б. Гудков, М. Л. Ковшова. – М.: Гнозис, 2007. – 288 с.
5. Жайворонок В. Українська етнолінгвістика: Нариси / Віталій Жайворонок. – К.: Довіра, 2007. – 262 с.
6. Заваринська І. Ф. Лінгвокультурна інформація фразеологізмів з онімним компонентом в англійській, польській та українській мовах: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.17 «Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство» / Заваринська Ірина Федорівна. – Рівне, 2009. – 215 с.
7. Капелюшник Е. В. Человек сквозь призму кулинарного кода культуры / Е. В. Капелюшник // Вестник Томского государственного университета. – Вып. 435. – 2011. – С. 11–15.
8. Ковшова М. Л. Семантика и прагматика фразеологизмов (лингвокультурологический аспект): дисс. ... доктора филол. наук: 10.02.19 «Теория языка» / Ковшова Мария Львовна. – М., 2009. – 654 с.
9. Красных В. В. Коды и эталоны культуры (приглашение к разговору) / В. В. Красных // Язык, сознание, коммуникация: Сб. статей / [отв. ред. В. В. Красных, А. И. Изотов]. – М.: МАКС Пресс, 2001. – Вып. 19. – С. 5–19.
10. Маковский М. М. Язык – миф – культура. Символы жизни и жизнь символов / Марк Михайлович Маковский. – М., 1996. – 329 с.
11. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В. Н. Телия. – М.: Языки русской культуры, 1996. – 288 с.
- Устинова Н. А. Пищевой код как символизация пищевой традиции (на материале говоров Среднего Приобья) [Электронный ресурс] / Н. А. Устинова // Вестник Томского госуниверситета. – № 333. – 2010. – С. 28–31. – Режим доступа: <http://sun.tsu.ru/mminfo/000063105/333/image/333-028.pdf>

Список довідникової літератури

1. АУФС – Англо-український фразеологічний словник [уклад. К. Т. Баранцев] – К.: Знання, 2005. – 1056 с.
2. ЛЕ – Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2010. – 844 с.
3. СМЭС – Славянская мифология. Энциклопедический словарь / С. М. Толстая [отв. ред.], Т. А. Агапкина, О. В. Белова и др. – [2-е изд., испр. и доп.] – М.: Междунар. отношения, 2002. – 512 с.
4. ССНП – Юрченко О. С. Словник стійких народних порівнянь / О. С. Юрченко, А. О. Івченко. – Х.: Основа, 1997. – 176 с.
5. СТМК – Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Флорій Сергійович Бацевич. – К.: Довіра, 2007. – 205 с.
6. СФУМ – Словник фразеологізмів української мови [укл.: В. М. Білоноженко та ін.]. – К.: Наукова думка, 2008. – 1104 с.
7. DIO – Dictionary of Idioms and Their Origins / Linda and Roger Flavel. – L.: Kyle Cathie Ltd, 2006. – 343 p.

УДК 811.111'37

Т. Г. Гафу, І. В. Сапожник,

Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича, м. Чернівці

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ FOOD В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Стаття присвячена проблемі дослідження лексико-семантичного поля в сучасній англійській мові. Лексико-семантичне поле FOOD визначається як динамічне утворення, внутрішньо організована система взаємопов'язаних і взаємозалежних лексичних одиниць на позначення їжі, які реагують на зміни, що відбуваються в мові, особливості яких відображаються у їх структурній та семантичній організації. В роботі досліджуються семантичні особливості лексико-семантичного поля FOOD, проведено компонентний аналіз лексеми FOOD, за допомогою формули В.В. Левицького визначено ядро, центр і периферію лексико-семантичного поля FOOD.

Ключові слова: лексико-семантичне поле, ядро, центр, периферія, синонімія, антонімія, компонентний аналіз.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКОЕ ПОЛЕ FOOD В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Статья посвящена проблеме исследования лексико-семантического поля в современном английском языке. Лексико-семантическое поле FOOD определяется как динамическое образование, внутренне организованная система взаимосвязанных и взаимозависимых лексических единиц для обозначения еды, которые реагируют на изменения, происходящие в языке, особенности которых отражаются в их структурной и семантической организации. В работе исследованы семантические особенности лексико-семантического поля FOOD, проведен компонентный анализ лексеми FOOD, с помощью формулы В.В. Левицкого определены ядро, центр и периферия лексико-семантического поля FOOD.

Ключевые слова: лексико-семантическое поле, ядро, центр, периферия, синонимия, антонимия, компонентный анализ.

LEXICO-SEMANTIC FIELD FOOD IN MODERN ENGLISH

The article deals with the problem of investigation of the lexico-semantic field. A general overview of the definitions and basic approaches to the investigation of the lexico-semantic field are provided. One of the important problems of modern